

Romualda Piotrowska

"Památkova Peče", R. XXVII, 1967 : [recenzja]

Ochrona Zabytków 26/3 (102), 231-234

1973

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

PRZEGLĄD ZAGRANICZNYCH CZASOPISM KONSERWATORSKICH *

PAMÁTKOVÁ PEČE. Wyd. Československé památkové péče, Praha. Ukazuje się dziesięć razy w roku.

Rocznik XXVII (1967).

Zeszyt 1, stron 32, ilustracje.

Artykuł redakcyjny. *Rok turystyki a památky. (Rok turystyki i ochrony zabytków)*, s. 1. Artykuł porusza problem ochrony zabytków i związanych z tym wysokich nakładów finansowych.

A. Vošahlík, *Problematika obnovy domu č. 352 v Jilské ulici v Praze. (Problem odnowienia domu nr 352 przy ulicy Jilskiej w Pradze)*, s. 2—7, ilustracje i szkice. Na seminarium Związku Architektów, które odbyło się w Klincí zajmowano się problemem restauracji obiektów historycznych. Jednym z poważniejszych zagadnień jakie się wyłoniło była sprawa stawiania budynków nowoczesnych w historycznym otoczeniu. Przykładem ocenianym pod kątem pozytywnym i negatywnym był właśnie ten dom.

J. Muk junior, *Průzkum domu u Sladkých na Starém Městě Pražském a první etapa jeho rekonstrukce (Badania związane z domem Sladkých na Starym Mieście w Pradze i pierwszy etap jego rekonstrukcji)* s. 8—12, ilustracje i szkice. W trakcie przeprowadzanych badań nad rekonstrukcją i adaptacją dawnej piwiarni poczyniono cały szereg ciekawych odkryć. Znalezione godne uwagi kawałki ceramiki średnio-wiecznej, kilka cennych elementów romańskich. Autor podkreśla, że zarówno badania płytkie jak i głębokie przynoszą nie tylko bogate materiały jeśli chodzi o rekonstrukcję obiektu ale przyczyniają się do pogłębiania wiadomości z wielu dziedzin nauki.

P. Preiss, *Restaurování a výstava děl M. Willmana i J. K. Lišky. (Konserwacja i wystawa dzieł M. Willmana i J. K. Lišky)*, s. 12—23, ilustracje. Wystawa zakonserwowanych prac dwóch wybitnych malarzy drugiej połowy XVII wieku była prawdziwym wydarzeniem artystycznym.

I. Šperling, *Restaurování vystavených obrazů (Konserwacja wystawionych obrazów)*, s. 24—25, ilustracje. Autor zajmuje się problemem wybrania właściwych uzupełnień przy konserwacji obrazów Willmana i Lišky.

J. Mayer, V. Kolář, *Příspěvek k soupisu technických památek v Praze (Przyczynek do spisu zabytków technicznych w Pradze)*, s. 26—27, ilustracje. W kościele Panny Marii Tyńskiej w Pradze zachowały się trzy stare kołowroty. Artykuł podaje dokładny opis urządzenia łącznie z parametrami technicznymi.

Kronika.

Symposium „Ochrona zabytków technicznych w Czechosłowacji”. (J. Vondra), s. 28—29. Leningradzka wystawa „Współczesna architektura w NRD”, (S. Makajev) s. 30—31.

Streszczenia obcojęzyczne.

* Stały przegląd zagranicznych czasopism konserwatorskich obejmuje 11 wydawnictw, których zestaw zamieszczono w z. 3(62) rocznika XVI 1963 „Ochrona Zabytków”, s. 69.

Zeszyt 2, s. 33—64, ilustracje.

J. Vondra, *Problematika naší péče o technické památky v terénu. (Zagadnienie ochrony zabytków technicznych znajdujących się w terenie)*, s. 33—38, ilustracje. Zagadnienie ochrony zabytków technicznych stojących na wolnym powietrzu w Czechosłowacji znajduje się obecnie w centrum zainteresowania. Podczas kiedy w przeszłości kryterium oceny stanowiły wartości estetyczne obecnie przywiązuje się znaczenie do wartości historycznych i dokumentalnych. Zabytki typu technicznego dzielą się na ruchome i nieruchome. Zabytki ruchome znajdują się pod troskliwą opieką muzeów technicznych, natomiast zabytki nieruchome związane nieodłącznie z terenem wymagają nadal troskliwej opieki. W konkluzji autor stwierdza, że bardzo wiele instytucji dobrowolnie zajmuje się ochroną i konserwacją zabytków.

M. Bať'a, *Doprava vážně ohrožuje historické stavby. (Komunikacja poważnie zagraża zabytkom historycznym)*, s. 38—44, ilustracje. Ciężkie i szybkie samochody powodują znaczne wstrząsy. Obecnie prowadzi się badania nad siłą tych wstrząsów i ich wpływem na budynki. Wyniki badań są niepokojące. Problem ten jest ogólnoswiatowy.

M. Suchomel, *Restaurování figurálních štukových reliéfů v Nelahozevsi. (Konserwacja i rekonstrukcja sztukaterii figuralnych w Nelahozevsi)*, s. 44—49, ilustracje. Prace nad rekonstrukcją fresków i sztukaterii rozpoczęto jeszcze w roku 1964. Sztukaterie te są wybitnym osiągnięciem w tej dziedzinie twórczości w drugiej połowie XVI wieku. Autor dopatruje się pewnych analogii między nimi a pracami wywodzącymi się z kręgu Rafaela Santi. Dokonuje również porównań ze zdobnictwem letniego pałacu w Pradze, tzw. pałacu Gwiazdy.

K. Kšir, *Dve neznámé a dosud existující středověké brány v Olomouci. (Dwie nieznane a dotąd istniejące średniowieczne bramy w Ołomuńcu)*, s. 50—56, ilustracje. Autor podaje opis i historię bramy Wszystkich Świętych i Bramy Żydowskiej.

Kronika.

Konferencja w Toruniu poświęcona konserwacji kamienia występującego w architekturze i plastyce, (J. Muk junior), s. 56—57.

Początki współpracy państw socjalistycznych w dziedzinie ochrony zabytków, (kk), s. 57—58.

Odnowienie kaplicy w Toušeni, (J. Jedlička), s. 58. Brazylijski instytut ochrony zabytków, (P. Štěpánek), s. 60—62.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 3, s. 65—69, ilustracje.

Na paměť Jaroslava Fragnera, (Pamięci Jarosława Fragnera), s. 65—66.

Wspomnienie pośmiertne.

L. Letošníková, *Italské renesanční práce v Estenské zbrojovně (Włoskie dzieła renesansowe znajdujące się w zbrojowni Estenskiej)*, s. 67—77, ilustracje. Autorka omawia zbiory znajdujące się w zamku Konošpitzie w środkowych Czechach.

I. Šperling, *K obnově Reinerových fresek v kostele sv. Tomáše (O konserwacji fresków Reintera w kościele św. Tomasza)*, s. 78—89, ilustracje. Autor podaje wyniki prac konserwatorskich przy freskach w kościele św. Tomasza na Małej Stronie. Freski te są dziełem V. V. Reintera, który pracował nad nimi w latach 1728—1730.

Kronika.

Symposium „Organizowanie muzeów etnograficznych na wolnym powietrzu”, (J. Vařeka), s. 90—93. **Dźwięk i światło w wiedeńskim Belwederze**, (J. Petrů), s. 93—94.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 4, s. 97—128, ilustracje.

J. Heřman, *Židovské hřbitovy v Čechách, (Żydowskie cmentarze w Czechach)*, s. 97—106, ilustracje. W bardzo wyczerpującym artykule autor zajmuje się klasyfikacją żydowskich kamieni nagrobkowych w Czechach. Podstawowymi kryteriami przy ocenianiu cmentarzy są tablice, które stanowią źródło historyczne, dzieło literackie ze względu na wyryte na nich napisy, zabytek. Przy ocenianiu cmentarzy żydowskich te trzy aspekty muszą być brane pod uwagę i rozpatrywane na tle rozwoju społeczeństwa żydowskiego na terenie Czech. Heřman przeprowadza podział cmentarzy, w zależności od ich wielkości, na cztery grupy, zajmuje się chronologią ich powstania i problemem zdobnictwa nagrobków.

M. Koutný, *Chebské šachovnice, (Szachownice chebskie)*, s. 106—113, ilustracje. Autor zajmuje się zdobnictwem skrzynek na szachy wyodrębniając kilka rodzajów ze względu na motywy zdobnicze występujące na wieku skrzynek. Do szczególnie ciekawych należą dwa pudełka znajdujące się obecnie w Muzeum Przemysłu Artystycznego w Pradze.

E. Frey, M. Jiřinec, *Současný stav měřické dokumentace v památkové péči v Rakousku, (Współczesny stan dokumentacji pomiarowej a ochrona zabytków na Węgrzech)*, s. 114—118, ilustracje. Autorzy omawiają zastosowanie metody fotogrametrycznej przy sporządzaniu dokumentacji obiektów historycznych. Zastosowanie tej metody obniża koszty konserwacji przynajmniej o 10%. Autorzy zajmują się nie tylko opisem metody ale i stosowanego aparatu.

M. Nováková, *Výstava „Lidová architektura v Československu”, (Wystawa „Architektura ludowa w Czechosłowacji”)*, s. 119—121, ilustracje. Wystawa ta na zasadzie umowy kulturalnej ma być eksponowana we Francji, Belgii i we Włoszech. Jest to historyczny przegląd rozwoju budynku wiejskiego.

Kronika.

Założenie ogólnorosyjskiego towarzystwa ochrony zabytków historycznych i kulturalnych. (S. Makajev), s. 122—123.

Wystawa węgierskiej ochrony zabytków w Bregenzu. (M. Lejsková - Mátyašová), s. 123—124.

III Ogólnopolski Przegląd Filmów poświęconych sztuce w Kromieřu, (J. Petrů), s. 124.

Recenzje.

Trzy książki o urbanistyce. K. Kibic, s. 125—127. (J. Hruřa, *Teoria miasta*); E. Hruřka: *Problemy współczesnej urbanistyki*; O. A. Švidkovský: *Urbanistyka socjalistycznej Czechosłowacji*, przekład.

Streszczenie obcojęzyczne.

Zeszyt 5, s. 129—160, ilustracje.

P. Korčák, *Předmět obsah a odborná specifika památkové péče, (Przedmiot, treść i fachowa specy-*

fika ochrony zabytków), s. 129—132, ilustracje. Autor podkreśla konieczność zwrócenia większej uwagi na problematykę związaną z ochroną zabytków. Zwraca uwagę na konieczność dokładniejszej ewidencji i klasyfikacji zabytków. Postuluje długofalowy program ochrony zabytków przy współdziałaniu odpowiednich resortów kultury, budownictwa i władz terenowych. Autor podkreśla również konieczność właściwej współpracy pomiędzy fachowcami, inwestorem a projektantem.

J. Líbalová, M. Viliamková, *Budova Lužického semináře na Malé Straně, (Budynek Seminarium Łużyckiego na Małej Stronie)*, s. 132—138, ilustracje. Jest to barokowy budynek bardzo mało znany a wyjątkowo dobrze zachowany nie tylko jeśli chodzi o całość architektoniczną ale także i w szczegółach zdobniczych. Autorki zajmują się również historią powstania tego obiektu i jego przeznaczeniem.

K. Kibic, *K problematice výškových staveb v historických jádrech měst a v jejich zájmovém území, (Problematyka wieżowców w historycznych centrach miejskich i otaczającego je terytorium)*, s. 139—149, ilustracje. Współczesny proces urbanistyczny przynosi poważne zmiany w strukturze zabudowy miast. Należy przeprowadzić dokładną historyczno-urbanistyczną analizę powstania i rozwoju miasta, jego centrum i przedmieść, nim podejmie się decyzje o nowych zabudowy. Autor zajmuje się różnymi możliwościami kompozycyjnymi w zakresie harmonijnego połączenia budynków zabytkowych z nowoczesnymi.

J. B. Pelikán, *Působení soli na kámen a maltu Karlova mostu, (Wpływ soli na kamień i zaprawę murarską Mostu Karola)*, s. 150—156, ilustracje. Przeprowadzono bardzo dokładną analizę nalotów znajdujących się na moście i stwierdzono, iż przyczyną ich jest używanie soli w celu usunięcia śniegu. Autor postuluje zwrócenie większej uwagi na metody usuwania śniegu i lodu z mostów zabytkowych.

Kronika.

Muzeum hiszpańskiej sztuki abstrakcyjnej. (Štěpánek), s. 157—158. Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 6, s. 161—192, ilustracje.

R. Pane, *Moderní architekti a setkání starého umění s novým, (Współcześni architekci i spotkanie starego z nowym)*, s. 161—166, przełożył M. W. Pericha. W ostatnim okresie wzrosła niebywale aktywność włoskich urbanistów, w dziedzinie ratowania zagrożonych miast. R. Pane wygłosił referat poświęcony temu zagadnieniu na konferencji, która odbyła się we Florencji w dniach 7—9 stycznia 1966 roku. Referent podkreślał, iż opiekę nad dziedzictwem kulturalnym należy rozumieć w sposób aktywny, że spotkanie starego z nowym musi być kontynuacją kulturalną a nigdy nie może być rozumiane jako coś oddzielającego jedną epokę od drugiej.

E. Hruřka, *Několik otázek k ochraně stavebních památek, zejména kompozičních souborů a urbanistických celků, (Kilka zagadnień dotyczących ochrony zabytków budowlanych szczególnie jeśli chodzi o kompozycje zespołów i całości urbanistycznych)*, s. 167—168, ilustracja. Autor porusza problem relatywności wartości zabytkowej budynków i zagadnienie symbiozy nowego ze starym.

K. Baumgarten, *Cesty péče o lidovou architekturu v Německé Demokratické Republice, (Drogi ochrony ludowej architektury w NRD)*, s. 168—172, ilustracje. 17 czerwca 1966 roku w miasteczku Schöenberg otwarty został pierwszy ludowy skansen. Autor podkreśla, iż architektura ludowa należy do kulturalnego dziedzictwa każdego narodu.

Kronika.

Problem zespołu budynków w Williamsburgu. (D. Hníková), s. 173—178. **Zabytki kulturalne Sztokholmu.** (Przeł. A. Berková), s. 178—181.

Welsh Folk Muzeum. (A. Absolon), s. 181—183.

Rok 1966 w faktach i cyfrach (dotyczy frekwencji zwiedzających obiekty zabytkowe). (K. Czaban), s. 183—184.

ICOMOS.

Kolokwium w Caceres poświęcone ochronie i reanimacji całości zespołów historycznych. (dh), s. 184—186.

Icomos i jego praska siedziba, (Icomos), s. 186—190.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 7, s. 193—224, ilustracje.

W. Kramer, *Historické jádro Amsterdamu a jeho obnova*, (**Historyczne centrum Amsterdamu i jego odbudowa**), s. 193—204, ilustracje, przekład M. Kotrobová. Autor przedstawia plany miasta z różnych okresów. Sporo miejsca poświęca w swym artykule materiałom budowlanym takim jak cegła, drewno, kamień. Zajmuje się również usytuowaniem nowych budynków w historycznym otoczeniu.

M. Pavlík, F. Kašička, M. Ogoun, *Experimentální regenerace Havelsko-Michalského bloku*, (**Eksperymentalna rekonstrukcja bloku Hawelsko-Michalskiego**), s. 204—221, ilustracje. W ramach przeprowadzonych na szeroką skalę rekonstrukcji w centrum Pragi autorzy zajmują się szczegółowo wymienionym blokiem budynków. Eksperymentalna rekonstrukcja tego bloku przyniosła wiele cennych doświadczeń i osiągnięć.

ICOMOS.

Kolokwium poświęcone ochronie i reanimacji całości zespołów historycznych, (dh), s. 222.

Kolokwium poświęcone problemowi zwalczania wilgotności w zabytkach historycznych, (dh), s. 222.

Recenzje.

Przegląd budownictwa w Niemczech, s. 223.

G. Piltz, *Bauwerke-Baustile*, (Rec. J. Petru), s. 223.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 8, s. 224—256, ilustracje.

A. J. Rychlík, *Nový způsob a zařízení k trvalému vysoušení vlhkých zdí*, (**Nowy sposób i urządzenia w celu trwałego osuszenia wilgotności murów**), s. 225—226. Autor zajmuje się omówieniem metod, które nie przyniosły pożądaných rezultatów. Zwraca też uwagę na to, aby stosowane przy osuszaniu preparaty nie uszkodziły osuszanego przedmiotu. Elektroliza jest metodą najbardziej nowoczesną i skuteczną i autor poleca jej stosowanie.

H. Althöfer, *K. otázce retuší při konzervaci závažných obrazů*, (**Problem uzupełnień przy konserwacji malarstwa sztalugowego**), s. 227—230, ilustracje, przełożyła M. Kotrobová. H. Althöfer, główny konserwator Muzeum Sztuki w Düsseldorfie, zajmuje się teoretycznie i praktycznie zagadnieniem uzupełnień jako twórczą formą konserwacji. Tematowi temu poświęcony jest cały artykuł.

B. Slánský, *Rekonstrukční retuš na snímatelné podložce*, (**Rekonstrukcja malowideł na nieruchomym podłożu**), s. 230—236, ilustracje. Autor zajmuje się problemem rekonstrukcji i punktowania malowideł sakralnych na desce. W ostatnim okresie w Europie przeważa tendencja, iż bardzo uszkodzony obraz należy konserwować a nie restaurować. Autor sprzeciwia się temu pogładowi i omawia przykłady prze-

prowadzonych przez siebie rekonstrukcji bardzo zniszczonych malowideł, które zachowały zarówno swój charakter jak i wartość artystyczną.

P. Preis, *Vystava restaurovaných barokních obrazů z Oseka*, (**Wystawa zakonserwowanych obrazów barokowych znajdujących się w Oseku**), s. 236—243, ilustracje. Autor omawia poszczególne obrazy oraz zabiegi konserwatorskie, które zostały dokonane.

J. Linares, *Historické jádro Havany a jeho obnova*, (**Historyczne centrum Hawany i jego odbudowa**), s. 244—250, ilustracje. Autor wprowadza nas w historię powstania miasta a następnie zajmuje się stanem rekonstrukcji z dokładnym podaniem wartości zabytkowej poszczególnych obiektów i odnawianych sektorów. Oprócz Hawany opieką objęte są również inne zabytki w terenie.

ICOMOS.

Informacja, s. 250.

Kronika.

930 lat istnienia kijowskiego kościoła Sofia, (A. Radčenko), s. 251—254.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 9, s. 257—288, ilustracje.

M. Pavlík, J. Wagner, *K návrhům na úpravu Karlova mostu a jeho předmostí*, (**W sprawie napraw mostu Karola i jego przyczółków**), s. 257—260, ilustracje. Prace przy naprawie mostu Karola prowadzone są nie tylko pod kątem dokonania napraw, ale również konserwacji jego zabytkowych figur. Dokonuje się naprawy nawierzchni mostu, powierzchni płaszczyn obu przyczółków. Jednym z poważniejszych zagadnień stał się problem oświetlenia mostu. Projektanci przedstawili sześć projektów rozwiązania oświetlenia po rozpatrzeniu których zdecydowano, że nadal będą używane neogotyckie żelazne latarnie po doprowadzeniu ich do właściwego stanu.

J. Fusek, *K retuším při opravách historických gobelinů*, (**Zagadnienie uzupełnień przy konserwacji gobelinów zabytkowych**), s. 260—267, ilustracje. Pod określeniem konserwacji autor rozumie przywrócenie poszczególnym uszkodzonym elementom ich pierwotnego wyglądu. Zajmuje się również historycznymi metodami uzupełniania i przerabiania gobelinów lub ornatów. Autor podaje kilka sposobów uzupełnień: 1. uzupełnienie w neutralnym odcieniu, 2. lokalne uzupełnienie w neutralnym odcieniu, 3. uzupełnienia zarysowe, 4. uzupełnienie identyczne z otoczeniem, 5. rodzaj uzupełnień kombinowanych w zależności od rozmiarów i rodzaju uszkodzonego obiektu.

M. Heroutová, *Kostel sv. Jana a kostel sv. Matěje na Malé Straně v Praze*, (**Kościół św. Jana i kościół św. Macieja w Pradze na Malej Stronie**), s. 268—270, ilustracje. Obszar rekonstruowanych budynków znajdował się na terenie dawnej osady Obora powstałej jeszcze w okresie romańskim. Kościół św. Macieja w roku 1784 został przebudowany na dom mieszkalny, z kościoła św. Jana zachowały się mury z okresu wczesnego gotyku, nie odkryto jednak w nich pozostałości romańskich.

F. Kašička, *Zástavba při Letenské ulici její stavební vývoj a současný význam* (**Zabudowa przy ulicy Letenskiej, jej rozwój budowlany i znaczenie współczesne**), s. 271—278, ilustracje. Problem komunikacji przez most Manesa związany jest dodatkowo z rozwiązaniem wielu spraw dotyczących budowy metra. Autor tego artykułu przedstawia rezultaty poszukiwań historycznych i architektonicznych w zakresie najdogodniejszych rozwiązań komunikacyjnych bez naruszenia historycznego otoczenia.

Kronika.

Znowu konkurs dotyczący praskich zabytków. (Z. Zenger), s. 279—282.

Wystawa „Italia da salvare”, (J. Křesálková), s. 282—286.

ICOMOS

Problem przystosowania kościołów w związku z nową liturgią katolicką, s. 286.

Streszczenia obcojęzyczne.

Zeszyt 10, s. 289—320, ilustracje.

A. Vošahlík, *Raně barokní etapa zaměckého areálu v Doudlebach nad Orlicí, (Etap wczesnego baroku założenia zamkowego w Doudlebach nad Orlicą)*, s. 281—296, ilustracje. Autor zajmuje się przebudową zamku w okresie wczesnego baroku, omawiając dokładnie poszczególne detale. Do renesansowego zamku w latach 1670—1690 dobudowano cały szereg budynków gospodarczych. Okres wczesnego baroku nadał dominujące piętno omawianemu obiektowi.

K. Stádník, *Poznámky k retuši dřevěných plastik, (Uwagi w sprawie dokonywania uzupełnień rzeźb drewnianych)*, s. 297—305, ilustracje. Omówienie rodzaju uszkodzeń, jakim podlegają tego typu rzeźby oraz ukazanie niewłaściwego sposobu ich usuwania. Autor zajmuje się omówieniem uzupełnień, ze szczególnym uwzględnieniem rzeźb polichromowanych.

BULLETIN. Wyd. Institut Royal du Patrimoine Artistique, Bruxelles.

Rocznik. Tom X (1967/68), stron 262, ilustracje.

A. i P. Philippot. *La Dernière Cène de Tongerlo et sa restauration (Ostatnia Wieczerza z Tongerlo i jej konserwacja)*, s. 5—15, 14 il., str. w jęz. flam., lit. 5 poz.

Ostatnia Wieczerza w opactwie Tongerlo jest kopią dzieła Leonarda da Vinci o dokumentalnej wierności i wysokim poziomie artystycznym. W artykule omówiono okoliczności powstania kopii, jej historię oraz przeprowadzono porównanie z kopią Ostatniej Wieczerzy znajdującą się w Royal Academy w Londynie, serią rysunków kartonowych z muzeum w Strasburgu oraz dziełem oryginalnym. Ostatnia konserwacja i związane z nią badania pozwoliły na konfrontację kopii z dziełem Leonarda, rysunkami z muzeum w Strasburgu, kopią w Royal Academy w Londynie oraz innymi dziełami Andrea Solario. Stworzyło to podstawy do ustalenia jego autorstwa również w odniesieniu do kopii Ostatniej Wieczerzy w Tongerlo. Badanie technologiczne wykazało, że zastosowany sposób malowania farbami wodnymi na płótnie najwerniej oddaje charakter oryginału, który jest malowidłem ściennym. Obiekt miał liczne ubytki, spowodowane nie tylko przez pospieszne ratowanie go podczas pożaru opactwa w 1929 r., ale przede wszystkim przez niepotrzebne retusze, które zmieniły charakter obrazu nadając mu piętno romantyczne. Konserwacja przeprowadzona w 1932 r. polegała na usunięciu przemałowań i zabezpieczeniu malatury gorącą mieszaniną wosku i żywicy. Przesycenie woskiem zniweczyło podobieństwo powierzchni obrazu do fresku.

R. Lefève, *Het Laatste Avondmaal van Tongerlo. Materiële gegevens (Ostatnia Wieczerza z Tongerlo. Dane materialne)*, s. 16—31, 16 il., str. w jęz. franc. Autor porównuje wymiary kopii z innymi kopiami Ostatniej Wieczerzy, rodzaj i sposób zszycia płótna, skład zaprawy, grubość warstwy malarskiej i sposób

M. Suchomel, *Restáurování soch Josefa a Martina Jelínka, (Konserwacja rzeźb Józefa i Marcina Jelinków)*, s. 305—313. W ramach przygotowywanej na rok 1969 wystawy rzeźby późnobarokowej przystąpiono również do konserwacji rzeźb Jelinków. Autor omawia poszczególne rzeźby i zabiegi jakich dokonano.

Kronika.

Nowe dane o pracach budowlanych w zamku Krzywokład. (F. Kubec), s. 313—314.

Obrazy i prace konserwatorskie M. Stauda, (P. Fodor), s. 314—315.

Kongres MUA (Międzynarodowa Unia Architektów) o dziedzictwie architektonicznym, (kk), s. 315—316.

Pomoc czechosłowacka przy ratowaniu zabytków Florencji, (dh), s. 316—317.

Recenzje.

W Rumunii wydano cały szereg monotematycznych zeszytów propagujących zabytki rumuńskie.

ICOMOS

Kolokwium o niszczeniu kamienia, Bruksela 1966, s. 319.

Międzynarodowa registracja pamiątek, Malta 1967, s. 319.

Streszczenia obcojęzyczne.

Romualda Piotrowska

malowania, paletę, główne pigmenty biel ołowianą, żółcień cynowo-ołowiową lazuryt, malachit, żywiczną miedź, ochrę jasną i paloną, cynober, kraplak, umbrę i kość paloną. Technika wykonania jest szybka, odmienna od ówczesnej techniki malarstwa olejnego w północnej Europie. Stan zachowania uległ zasadniczemu pogorszeniu podczas pożaru w 1929 r. (por. artykuł poprzedni). Położony podczas konserwacji po pożarze gruby werniks spowodował powstanie siatki pęknięć. Werniks ten nie powinien być zastosowany do malarstwa wodnego między innymi dlatego, że ma złą przezroczystość.

R. Lefève, T. Vijverman, *Het da Vinci Museum te Tongerlo (Muzeum da Vinci w Tongerlo)*, s. 32—35, 2 il., str. w jęz. franc.

Ponieważ warunki atmosferyczne w kościele opactwa w Tongerlo powodowały, że każdej wiosny powierzchnia obrazu Ostatnia Wieczerza, będącego kopią dzieła Leonarda da Vinci, pokrywała się kondensatem wodnym i że obraz nie był właściwie oświetlony, w latach 1965—1966 wzniesiono dla niego specjalny budynek. Sala, w której umieszczono obraz, ma wymiary 8×22 m, wysokość przy wejściu 2,40 m, wysokość ścian, na której umieszczono obraz, 5,65 m. Nad obrazem zbudowano świetlik długości 8 m, szerokości 4 m, oszklony w partii dachowej i sufitowej szkłem „Thermolux” o właściwościach izolacyjnych. Między oszkleniem dachu i sufitu umieszczono wentylator. Mury zewnętrzne zostały izolowane termicznie. Wnętrze pomalowane na kolor jasnoszary.

A. Ballestrem, *Un témoin de la conception polychrome des retables bruxellois au début du XVIe siècle (Świadek koncepcji kolorystycznej brukselskich ołtarzy z początku XVI w.)*, s. 36—45, 8 il., 1 tabl., str. w jęz. flam.

Korzystając z badań i odsłonięcia oryginalnej polichromii ołtarza brukselskiego z 1500 r., będącego własnością Muzeum Meyer van den Bergh w Antwerpii, poddanej konserwacji w Instytucie, autorka przeprowadziła analizę stylistyczną i kolorystyczną po-